

MIROLJUB

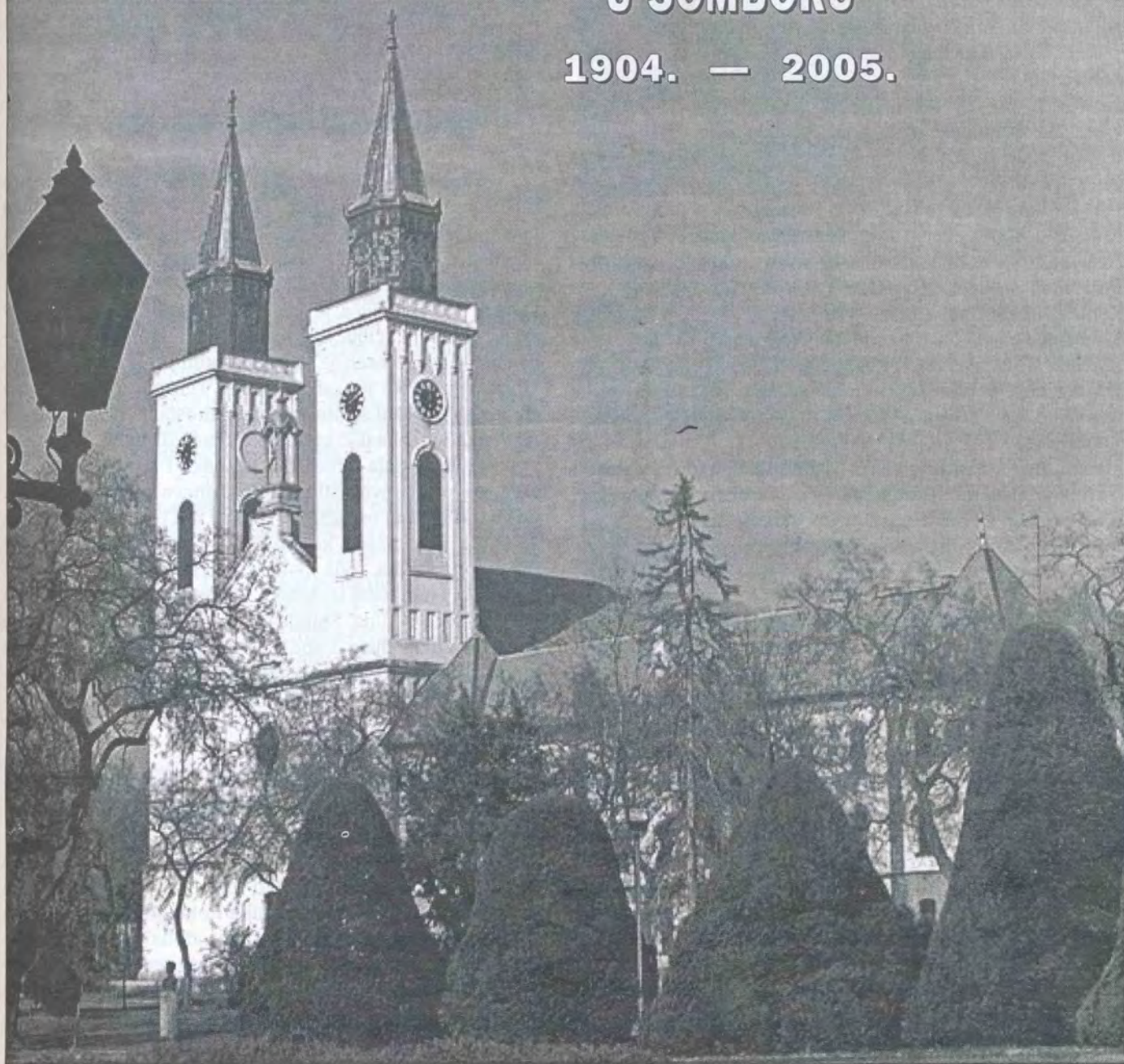
GODINA: VIII.

SOMBOR, 2005.

BROJ 1-2 (29-30)

STO GODINA KARMELIĆANSKOG SAMOSTANA U SOMBORU

1904. — 2005.

Sto godina djelovanja Karmelićana u Somboru (2)

Na kraju prvoga dijela ove teme, u članku objavljenom u prethodnom broju našega lista, navedeno je da je tijekom XV. stoljeća (1452. g.) kanonskim tj. crkvenim propisima ustanovljen red karmelićanki - ženska strana Karmelskog reda.

Sv. Terezija obnoviteljica reda Karmelićanki

Sv. Terezija, obnoviteljica karmelićanskog reda sestara rođena je u Avili u Španjolskoj 1515. godine u pravoj kršćanskoj obitelji. Već s 14 godina ostala je bez majke. Kao 21-godišnja djevojka stupa među karmelićanke a sa 22 godine polaže zavjete. U to vrijeme u Španjolskoj je bilo desetak samostana ovog reda u kojima su se okupljale i boravile pobožne žene svjetovnjakinje. Živeći među njima s. Terezija je brzo uočila određene propuste koji se odnose na položaj pojedinih sestara, organizaciju života u samostanu i odnose sestara s vanjskim svijetom. Iz tih je razloga majka Terezija pokrenula reformu ili reorganizaciju karmelskog života. Novi oblik življenja karmelićanki po njoj treba biti duhovno nadahnut evanđeoskim duhom i pustinjačko - kontemplativnim idealom, što znači duboko poniranje mislima u srž vjerskih istina.

Da bi svoje ideje u cijelosti i realizirala, sestra Terezija je 1562. g. s još četiri sestre osnovala samostan sv. Josipa u Avili, za što je dobila dozvolu od Svete Stolice. Kao priorica samostana napisala je knjigu "Put k savršenosti" u kojoj je jasno i konkretno iznijela temeljne misli o organizaciji samostana i življenja u njemu. Za svoje sestre karmelićanke napisala je "Ustanove", u kojima su uz ostalo navedeni principi življenja, te odnosi priorice i sestara, članica Reda. Ova dva djela daju potpuno sliku o stilu življenja što ga je s. Terezija uvela u svoj Karmel. Među članicama reda, po njenim uvjerenjima, trebaju vladati blagost, srdačnost i iskrenost. Uočivši prednosti ove organizacije i cijeneći rezultate koji su postizani u ovom samostanu, organizirano je još nekoliko ovakvih samostana.

Terezijanska obnova

Nakon utemeljenja Reda karmelićanki i osnivanja većeg broja samostana ovih sestara, s. Terezija je uporno i veoma aktivno radila na osnivanju adekvatne muške grane karmelskog reda. Ovaj poduhvat je u početku nailazio na otpor i izazivao znatne poteškoće. Ipak, zahvaljujući sistematičnosti i upornosti, s. Terezija je oko sebe okupila veći broj sljedbenika koji su preuzeli duhovni pastoral u samostanima sestara karmelićanki. Osnovni zadaci svećenstva ovoga reda bili su i ostali kontemplativna djelatnost, što znači vršenje duhovnog pastoralnog kod Terezijanskih sestara.

Opće društvena i duhovna kriza i kriza teologije redovništva toga vremena (XV. - XVI. stoljeće) dovela je do velikih gibanja u tadašnjem europskom društvu i do pokre-

ta reformacije (humanista Erazmo Roterdamski 1465. - 1536. te protestant Martin Luther 1483. - 1546.). Pokret reformacije velikim je dijelom bio usmjeren protiv šarolikosti i brojnosti redovničkih ustanova, prevelike raskoši tadašnje Crkve kao i brojnog svećenstva.

Uočavajući navedene manjkavosti u organizaciji Crkve i samostana, Majka Terezija je shvatila bit i smisao redovničkog života te ga ugradila u svoj pokret obnove. Njena djelatnost se nadovezala na karmelsku baštinu navedenih pravila kao i bogatu tradiciju, po kojoj je molitva bitna aktivnost. Ona ne naglašava asketiku, koju dđduše prihvaća, nego molitvu - Krista i Crkvu. Njeni su poduhvati često nailazili na otpor pa je čak bilo i pokušaja raspuštanja novo utemeljenih samostana, kako muških tako i ženskih. No, sva trvenja i nesporazumi koji su postojali između starog Karmela i novog terezijanskog Karmela prestali su 1581. godine, kada je terezijanski Karmel definitivno dobio svoju neovisnost (Karmelićani sv. Terezije 22. lipnja 1580. postali su zasebna provincija).

Terezijanski karmel neovisan red

Za razliku od starog Karmela u kojem se živjelo prema ublaženom Pravilu, majka Terezija se vraća na izvorno prvotno Pravilo reda (1212. i 1214. g.). Bila je pristalica blagosti u ophođenju s članovima Reda, cijenila je unutarnje vrijednosti, milosti i kreposti, bila je za duh i ozračje ljubavi. Obnoviteljica je karmelskog reda sestara i bosonoge braće. U cilju izobrazbe mlade generacije karmelićana, 1570. otvoren je zavod za studije - zavod sv. Ćirila. Obnova reda što je izvršila majka Terezija unijela je novo življenje i novi stil života i rada u samostane. Iz ovoga slijedi da majka Terezija nije utemeljiteljica Reda u pravom smislu, nego je Redu dala temeljitiju teološku i duhovnu podlogu. Ona je tvorac novog stila života članova karmelskog reda. Ovi su poduhvati osnažili karmelski red te mu dali snagu da se širi i izvan našeg kontinenta - u misije. Na odgojnom planu pripadnika reda poklanjana je posebna pozornost duhovnoj i teološkoj izobrazbi. U novicijatu se stupalo tek sa navršениh 18 godina. Studije su trajale 6 godina - 3 godine je izučavana filozofija a 3 godine teologija. Osim ovoga bila je jedna dodatna tzv. pastoralna godina na kojoj su organizirana predavanja iz morala i Svetog pisma.

Terezijanski karmel od XVII. stoljeća do naših dana

Tijekom XVII. i u prvim decenijama XVIII. stoljeća samo u Španjolskoj je bilo oko 120 karmelićanskih samostana s oko 3500 redovnika i oko 4000 karmelićanki. To je u pravom smislu bilo "zlatno doba" španjolske kongregacije (udruživanje samostana istog reda). Uz samostanski i kontemplativni život redovnici - svećenici pretežito su

vršili dijeljenje svetih sakramenata u samostanskim crkvama i obavljali propovijedi. Izvan samostanskog i crkvenog prostora oni su rijetko boravili. Poslovi misija nisu bili u njihovoj osnovnoj djelatnosti, premda su i tamo odlazili (npr. Srednji Istok, Indija).

Pri otvaranju i uređivanju samostana te organizaciji života u njima, majka Terezija je odigrala izuzetno veliku ulogu. Ovo se odnosi kako na samostane karmelićanki tako i na samostane i djelovanje karmelićana. Te njene zasluge neki redovnički dostojanstvenici više puta su pokušali osporiti. Na koncu ipak se priznalo i prihvatilo da je majka Terezija obnoviteljica i utemeljiteljica ženskih karmela diljem Španjolske.

Nemiri, razni sukobi, pobune, ratovi i revolucije u pojedinim zemljama morali su utjecati i na život redovnika u samostanima. Vlast se često u velikoj mjeri miješala u unutarnji život i organizaciju rada redovnika, zbog čega je dolazilo do velike oscilacije u broju redovnika. Bilo je čak odluka i zakona o ukinuću karmelskog reda i sl. Dosta je pripadnika karmelskog reda mučeničkom smrću završilo svoj ovozemaljski život. U mirnim razdobljima djelovanje redovnika odvijalo se staloznije i u skladu s važećim pravilima i propisima.

Znanstveni rad i apostolska djelatnost

Usporedo s obnavljanjem provincija osnivani su zavodi za odgoj i obrazovanje podmlatka. Osnovana je središnja ustanova u kojoj je pripreman profesorski kadar za rad u provincijama. Godine 1926. u Rimu se osniva Međunarodni zavod kao centralna institucija za ovu djelatnost, koji 1936. prerasta u Bogoslovni fakultet. Pri ovom je fakultetu 1957. godine osnovan Institut za duhovnost koji pohađaju svećenici, redovnici, redovnice kao i laici. Toj središnjoj ustanovi Reda 1981. priključen je Institut za teološku antropologiju, kao i Povijesni institut terezijanske obnove. Danas se Međunarodni zavod naziva Teresianum i isti je pridonio usmjerenosti k duhovnom apostolatu Reda.

Usporedo s osnivanjem i djelovanjem institucija znanstvenog rada apostolska djelatnost nije zanemarena. U Karmelskim crkvama ta djelatnost ima veliku tradiciju. Istaknimo ovdje Svjetovni red ili ranije Treći red s Bratovštinom škapulara. U sjeni karmelskih samostana nicali su svjetovni redovi. Uz produbljivanje vlastitog duhovnog života, Svjetovni karmelski red usmjerava svoju djelatnost i na karitativni rad - na brigu za bolesne i nemoćne.

U novim uvjetima karmelski red prihvaća i pastoralni rad po župama ako to traži mjesna Crkva.

Više članova Karmelskog reda, kako karmelićana tako i karmelićanki, proglašeno je blaženim ili svecima. Navest ćemo samo dvoje: sv. Majku Tereziju koja je proglašena blaženom 12. ožujka 1980. g. a svetom 12. ožujka 1982. i sv. O. Ivana od Križa, proglašenog blaženim 1975. a svetim 1726. godine.

(nastavit će se)

mr. Matija Danić

Značajne aktivnosti somborskog Karmela u korizmeno vrijeme

Tijekom svetog korizmenog vremena u stoljetnici Karmela u Somboru za vjernike grada i okolnih salaša sačinjen je, te u cijelosti i realiziran vrijedan i izuzetno bogat duhovni program.

Svake korizmene nedjelje u 15 sati u Karmelićanskoj crkvi se održavao križni put i pjevana sveta misa uz korizmenu propovijed. Poslije toga sa mladima je organiziran dijaloški susret na kome su sudionici izmjenjivali svoja duhovna iskustva. Narednog dana tj. ponedjeljkom u večernjim satima u prostorijama hrvatskog doma održavana je duhovna tribina o različitim vjerskim temama koju su predvodili karmelićani iz karmelićanskih samostana u Hrvatskoj.

Prve korizmene nedjelje i ponedjeljka koji je slijedio (13. i 14. veljače) križni put i svetu misu uz propovijed i dijalog sa mladima na temu "Bog, vjera, Crkva i ja", kao i duhovnu tribinu na temu "Iskustvo prisutnoga Boga" držao je **dr. o. Jure Zečević**, OCD, karmelićanin iz Zagreba,

profesor Bogoslovnog fakulteta.

Druge korizmene nedjelje spomenute aktivnosti predvodio je mladi svećenik - dipl. teolog **o. Viktor Grbeša**, karmelićanin iz Zagreba. U susretu sa mladima govorio je o kraljevsku nebeskom, dok je tema tribine bila "Moje mjesto u Crkvi" prema iskustvu sv. Terezije iz Lisieuxa. Poznato je da je sv.

Mala Terezija proglašena i naučiteljicom Crkve.

Treće korizmene nedjelje već navedene duhovne aktivnosti u crkvi, te susret sa mladima i tribinu u hrvatskom domu držao je dipl. teolog **o. Anto Knežević**, karmelićanin i župnik remetske župe u Zagrebu. Tema susreta je bila "Bog - partner i izazov čovjeku" a na tribini "Prorok Ilija i prepoznavanje Boga danas".

U nastavku korizmenih okupljanja, četvrte nedjelje gost - predavač bio je **dr. o. Franjo Podgorelec**, karmelićanin, prior remetskog samostana u Zagrebu i profesor teologije na Institutu za duhovnost KBF-a. Uz uobičajeni križni put i Euharistijsko slavlje u crkvi, mladima je održao predavanje na temu "Kontemplativna molitva prema Tereziji Avilskoj". Na istu temu o dubokom poniranju u molitvu i razmišljanju o sadržaju molitve govorio je sutradan i na duhovnoj tribini u Hrvatskom domu.

Pete korizmene nedjelje (13. i 14. ožujka) križni put, svetu misu i propovijed te susret sa mladima, a sutradan i korizmu tribinu sa temom "Tihi ljudi u životu vjere" održao je dipl. teolog o. Josip Orešković, karmelićanin sa Krka. Predavanje pretežitom obuhvata životni put sv. Josipa i njegovu ulogu o podizanju i odgoju maloga Isusa.

Šesta korizmena nedjelja u stoljetnom Karmelu pripala je provincijalu hrvatske karmelske provincije sv. Josipa dr. o. Jakovu Mamiću, OCD. On je na Cvjetnicu predvodio križni put i misno slavio sa prigodnom propovijedi a nakon toga i susret sa mladima. Sutradan, 21. ožujka održana je već uobičajena tribina u Hrvatskom domu sa veoma aktualnom temom "Značajke vremena i duhovne ponude".

Sa zadovoljstvom se može konstatirati da je na križnom putu i sv. Misi karmelićanska crkva uvijek bila lijepo popunjena vjernicima, da je na dijaloškim susretima redovito prisustvovalo tridesetak mladih, te da se na duhovnoj tribini okupljalo između 150 i 180 slušalaca. Nakon izlaganja veći broj prisutnih redovito se uključivao u raspravu o obuhvaćenim sadržajima.

Detalj s križnog puta

Duhovne tribine redovito su počinjale kratkom molitvom a završavale Božjim blagoslovom. Voditelj tribine mr. o. Mato Miloš, OCD prisutnima je uvijek predstavljao predavače navodeći kratke podatke iz njihovog života i funkciju koju obavljaju.

Opširnije informacije o spomenutim događanjima u ovo sveto korizmeno vrijeme u stoljetnici Karmela u Somboru redovito je donosio naš tjednik "Hrvatska riječ" kao i katolički mjesečnik "Zvonik".

Matija Đanić

Obilježena 68. obljetnica HKUD "Vladimir Nazor" i 100. obljetnica Karmela u Somboru

Godine odanosti i vjernosti

Trodnevne aktivnosti organizirane 3., 4. i 5. prosinca 2004. godine u velikoj dvorani HKUD "Vladimir Nazor" u Somboru bile su u znaku obilježavanja dvije značajne obljetnice - jedne značajne za katoličke vjernike a druge za pripadnike hrvatskoga naroda. Obilježena je 100. obljetnica Karmela u Somboru i 68. obljetnica djelovanja HKUD "Vladimir Nazor".

Prvog dana je poznati hrvatski jezikoslovac akademik dr. Ante Sekulić održao predavanje na temu "Jezikoslovlje u govoru i pisanju sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića". Drugog je dana dr. Ante Stantić, OCD, govorio na temu "Duhovnost i poruke sl. B.O. Gerarda Tome Stantića". Nakon ovog

izlaganja a u sklopu sadržaja izložene tematike, članovi Dramske sekcije izveli su igrokaz iz života sl. B.O. Gerarda Tome Stantića. Treći dan je bio posvećen 68. obljetnici Društva. Uz uobičajene aktivnosti koje se takvom prigodom održavaju, članovi Društva održali su prigodan koncert.

Početak programa proslave

Povjerenik za proslavu ovog značajnog jubileja mr. o. Mato Miloš, OCD, otvarajući skup pozdravio je prisutne članove Društva i njihove goste pristigle iz Subotice, Tavankuta, Bačkog Monoštora, Bačkog Brega i dr. mjesta ove regije. Pozdravi su posebice upućeni Dr. Anti Sekuliću, Dr. o. Anti Stantiću iz remetskog samostana u Zagrebu, Mariji Hećimović i Srebrenki Šeravić iz Hrvatske matice iseljenika, prioru Karmelićanskog samostana u Somboru o. Bernardinu Vizmegu, župniku i dekanu somborskom preč. Josipu Pekanoviću i župniku župe Svetog Križa vlč. Lazaru Novakoviću.

Na početku programa članice Dramske sekcije Društva prigodnim su recitacijama uvele publiku u osnovne sadržaje predstojeće tematike a zatim je slijedilo predavanje dr. Sekulića.

Predavanje dr. Sekulića

U svom predavanju dr. Ante Sekulić je izložio svoje viđenje života i djela oca Gerarda Stantića, kojeg je osobno poznao. On je prvenstveno izlagao o govoru i pisanju ovog sluge Božjega. U uvodnom dijelu izlaganja istaknute su opće odlike i ljepota jezika ovdašnjeg hrvatsko - bunjevačkog naroda, kako u prošlosti tako i danas. Piscima ovog naroda 18. i 19. stoljeća osnovnu i veliku poteškoću predstavljala su neriješena pravopisna pitanja. Jezik nam je u to

vrijeme različito nazivan: ilirski, slovinski, dalmatinski, bunjevački, šokački. No, i pored toga na naš su jezik prevođena djela sa drugih jezika, mada je to bilo dosta rijetko. Tako je Ivan Ambrozović, pisac iz Sombora 1908. godine sa "serpskog jezika na illyricki" preveo "Provincsja i narecsenja" a Franjo Bodolsky nekada kantor u Subotici, djelo Sandora Petefija "Ivan Vitez" (Janos Vitez), što ga je na "serpski" preveo Jovan Jovanović Zmaj. Bilo je i drugih autora a istaknuti su Ambrozije Šarčević, Ivan Mihalović i Mijo Mandić, te u to vrijeme bereški župnik Lajčo Budanović. Spomenuti primjeri ukazuju na našu prošlost, položaj našeg naroda i probleme s kojima su se suočavali pisci i prevoditelji. Za održavanje nacionalne svijesti našeg naroda posebno treba zahvaliti preporoditelju i piscu, kaločkom kanoniku i biskupu Ivanu Antunoviću koji je sedamdesetih godina 19. stoljeća pokrenuo Bunjevačko - šokačke novine a zatim i Bunjevačko - šokačku vilu, rekao je dr. Sekulić i napomenuo kako je tijekom 19. stoljeća i početkom 20. veliki dio bačkih Hrvata živio na salašima ili u manjim selima u kojima škola pa i crkava još nije bilo ili su bile u začetku. Iz tih su razloga vjerske knjige i molitvenici imali posebnu vrijednost jer su služili kao osnovni tekst iz kojeg se učilo.

Značaj molitvenika

Veći dio svog izlaganja dr. Ante Sekulić posvetio je jezičkoj analizi molitvenika "Radost duše" što ga je sl. B.O. Gerard Tome Stantić sa svojim subratom karmelićaninom O. Ambrozijem (Lajčo Bašić) napisao i tiskao još davne 1913. godine. Rad na ovom molitveniku O. Gerard je otpočeo već po završetku studija i dolasku u Sombor 1904. godine. Ovo vrijedno i izuzetno značajno djelo za naš narod imalo je više izdanja. Na prijelazu dva stoljeća naši sunarodnjaci na ovom bačkom prostoru nisu imali škole na svom materinskom jeziku niti su izučavali hrvatski jezik. Znači da ni O. Gerard u svom školovanju nije izučavao svoj materinski hrvatski jezik. Podrazumijeva se da nije bio upućen u osnovne postulate svog jezika.

No i pored toga, molitvenik je napisao. U molitveniku ne stoji nigdje naziv jezika na kome je ovo djelo napisano. Pisano je jezikom autorove obitelji, razumljivim jezikom ovog naroda. Taj je jezik autor naučio od svoje majke. Iz roditeljskog je doma ponio lijepu štokavsku ikavicu kojom se uvijek ponosio. Djelo je pisano tako da ga vjernici mogu razumjeti - običnim narodnim jezikom. Otac Gerard je uvijek govorio jezikom koji je ponio od svoje nane. Cijenio ga je i volio i nikada ga se nije stidio. Tim jezikom je govorio iz dubine svoje duše.

Govor O. Gerarda je jezik naših kuća, naše sredine i našeg naroda. To je jezik koji je rastao s bićem oca Gerarda, istakao je dr. Sekulić i na koncu našeg predavanja poručio: "nemojte nikada zaboraviti svoj jezik. Njime se treba ponositi. Po njemu se poznajemo kao braća i ljudi. Dok ga budemo čuvali i njegovali bit će i nas".

Poruka duhovnosti O. Gerarda: Drugoga dana, u subotu, program proslave se nastavio predavanjem dr. o. Ante Stantića na temu: "Duhovnost i poruka duhovnosti sluga Božjeg o. Gerarda Tome Stantića". Prije predavanja recitirani su prigodni stihovi Cecilije Miler "Ikavica" i "Molitva

ocu Gerardu".

Uvaženi predavač veoma je dobro poznao o. Gerarda, a vicepostulator je za proglašenje blaženim i svetim našeg duhovnika. Analizom pisane ostavštine, složene na oko 20.000 stranica teksta, sagledava se lik i djelo našeg Sluge Božjeg. Taj cjelokupan materijal dostavljen je Kongregaciji u Rimu na analizu i dalji postupak. Predavač je izložio samo bit sadržaja, vodeći računa o raspoloživom vremenu. Tijekom predavanja najviše je citirao sadržaje ovih tekstova. Iz njih se jasno uočava odnos Boga prema čovjeku i čovjeka prema Bogu. Želja o. Gerarda je bila da čovjeka što više približi Bogu, te je neprekidno i ukazivao koliko Bog voli čovjeka, a među ostalim zapisao je sljedeće: "Krist postaje čovjekov brat - a braća su sva jednaka". Iz ovoga slijedi zaključak: "Tko vrijeđa čovjeka - vrijeđa i Krista". Istaknimo samo još jednu misao o. Gerarda: "Bez zraka ne diše tijelo, a bez Isusa ne diše duša".

Tijekom dva dana odvijanja programa proslave, posvećene stotoj obljetnici postojanja i djelovanja Karmela u Somboru, rad je počinjao i završavao kratkom prigodnom molitvom koju je predvodio mr. o. Mato Miloš.

Prigodan igrokaz

U drugom dijelu programa ove večeri članovi Dramske sekcije društva "Vladimir Nazor" izveli su odličan igrokaz iz života sl. B. o. Gerarda Tome Stantića. Izbor teksta, scenarij i režija djelo su **Marije Šeremešić**. Članovi Dramske sekcije veoma su uspješno dočarali životni put oca Gerarda od njegovog djetinjstva na obiteljskom salašu u Đurđinu pokraj Subotice, osnovne škole i gimnazije u Subotici, teoloških studija u Grazu u Austriji gdje je i stupio u Karmelski red, polaganja zavjeta, boravka u Gyoru, te dolaska u somborski samostan 1904. godine. Interesantno je dočaran i njegov pedesetogodišnji rad u somborskom samostanu, njegova duhovnost, odnos prema vjernicima, mladima, starima i bolesnima. Njegova povučenost, duboka duhovna razmišljanja, molitve, pisane poruke što ih je za sobom ostavio, prijevodi, te rad na pisanju molitvenika, odlikavaju njegov duhovni i životni put sve do 24. lipnja 1956. godine kada je preminuo. Ulogu oca Gerarda uspješno je glumio **Ivan Džinić**, dva druga karmelićana **Ivica Pekanović** i **Damir Šeremešić**, a lik male Terezije dočarala je **Snežana Nađ**.

Pljesak publike, čestitke upućene od strane predavača kao i domaćina ovog jubileja dokaz su kvalitete ove specifične kazališne predstave.

Što je davno bilo i sad je u nama

Trećeg dana proslave obilježena je 68. obljetnica postojanja i djelovanja HKPD "Vladimir Nazor" u prepunoj dvorani Društva. Pozdravne riječi, uz kraće izvješće o razvoju i djelovanju Društva, uputio je predsjednik **Šima Raič**. Među brojnim gostima bili su predstavnici pokrajinskih i općinskih institucija, mjesne Crkve, političkih organizacija, kulturno - umjetničkih društava kao i generalni konzul repub-

like Hrvatske u Subotici **mr. Davor Vidiš**.

Kulturno - umjetnički dio programa što su ga pripremili članovi Društva bio je veoma sadržajan i kvalitetan. Nastupili su najmlađi članovi sa svojim igrama i isječcima iz predstave "Igramo se kazališta", sudionici Pokrajinske smotre recitatora u Subotici i u Novom Sadu, te članovi Tamburaške i Folklorne sekcije. Izvedeni su spletovi bunjevačkih igara i igre u parovima iz okolice Sombora, splet bačkih igara te igre iz Posavine. Nastupio je i afirmirani ansambl "Zlatni zvuci".

Najzaslužnijim članovima Društva podijeljene su zahvalnice za uspješan rad i doprinos afirmaciji Društva a veliki značaj u obilježavanju ovih trodnevnih aktivnosti ima i promocija novog broja lista "Miroljub" čiji je glavni i odgovorni urednik **Josip - Zvonko Pekaović**. Uspješnosti trodnevnih aktivnosti doprinijeli su svi članovi i voditelji sekcija Društva. No, neka mi ipak bude dozvoljeno da posebno izdvojim Mariju Šeremešić.

U znak ove vrijedne obljetnice Društva, pa i one Nazorove poruke "što davno bijaše i sad je u nama" na rođendanskoj torti simbolički je upaljeno 68 svijeća.

Mr. Matija Đanić

Dan mladih Subotičke biskupije

Somborski zbor mladih

U somborskoj karmelićanskoj crkvi i samostanu je 2. svibnja održan dan mladih naše biskupije. Na ovom susretu bilo je oko 300 mladih iz svih dijelova biskupije. Cjelodnevno druženje mladih bilo je ispunjeno duhovnim i rekreativnim sadržajima.

Misno slavlje predvodio je subotički biskup **dr. Ivan Pénczes**.

Mladi pred grobom o. Gerarda Tome Stantića

Jednome

Rijekama umornim od hoda,
Plivaju ljudi u svojoj šutnji,
a gaz malenoga ljudskog broda
kroz provalije i plićake tutnji.

Eno Noa pušta galeba tek sada,
A nekima je kopno do grla došlo,
Istok je zapadu, zapadu istok nada,
A sunce je nečujno otuda prošlo.

U Kanaanu rodi grožđe, ulazi u kalež,
s križa silazi Bog u dobra srca pravo,
a zemljom miriše oluje ratne palež -
mrtno živi, i avaj: umire zdravo!

Isaije pred Caritasom u redu stoje,
Dobit će s druge planete kruha,
mačevi digitalni popisuju i broje:
ovima treba smrt a ovima ruha...

a Krist u svojoj sirotinjskoj kuti
Jerihone već su te jednom srušile trube,
Munchov krik i Njegov je zaustavljen šuti,
I liječi usprkos vijekom ispisane poruge.

Kote se strvine miješaju nove boje,
crveno ne bi da opet postane od krvi,
ose čelične nad cvijećem djece se roje,
spreman je novi soj da sve smrvi.

Odgore Gospodin posmatra svoje djelo,
Koliko je spalio Sodoma već se ne sjeća,
zar su Adamovi izgubili i dušu i tijelo,
događaja neka godina kao usahla svijeća.

Reći će za njega da je srušio zid...
Da je propovijedajući Krista obišao svijet,
Još ima nade jer kršćanska hrid -
Pavao radi za život i neda mrijet!

... Plakao sam i ja kad je poljubio tle
i mojih velikih pređa i Velebita vila,
blaženi osmijeh čovjeka u bijelom, gle,
iz velikog je zdenca pio, iz dubokih žila...

A iz srca ječā iskreno dragi, veliki Pavao
hvala što ovaj poziv nisi odšutio i odpavao!
Gle malenoga, pjeva o tebi, ljudski glas
za jednog, jedinog, između toliko nas!

Josip Brdarić

HKPD "Vladimir Nazor" po 69. put organizirao Veliko bunjevačko - šokačko prelo

Tradicionalno Veliko bunjevačko - šokačko prelo naše Društvo redovito organizira u subotu koja prethodi čistoj srijedi ili pepelnici. Ovog puta to je bilo veoma rano, već 5. veljače. Prelo na neki način označava i završetak brojnih pučkih svečanosti - mnogih igara, maškara, plesa i drugih zabava, posebno onih što ih organiziraju mladi. U našem narodu prela i njemu odgovarajuće svečanosti imaju dugu tradiciju, a Društvo ih organizira od svog postojanja.

Lijepo i prikladno uređena i dobro zagrijana velika društvena dvorana bila je maksimalno popunjena. Svi zainteresirani nisu mogli biti prihvaćeni pošto kapacitet dvorane u ovakvim prilikama može osigurati udobnost za najviše 350 gostiju.

Djevojke i mladići - članovi dramsko - recitatorske, glazbene i folklorne sekcije - vrstom scenskog prikaza spontano su dočarali nekadašnje preljsko okupljanje. Spletom bunjevačkih igara iz okolice Sombora dat je uvodni ton ovom prigodnom veselju.

Zvanično otvaranje Prelo obavio je predsjednik Društva **gosp. Šima Raič** pozdravljajući sve prisutne, a posebice uvažene zvaničnike. Među uzvanicima bili su: generalni konzul Generalnog konzulata RH u Subotici **mr. Davor Vidiš** sa suradnicima - konzulima **Miroslavom Kovačićem** i **Mirelom Lucić**, vukovarsko - srijemski župan **Nikola Šefer**, predsjednik Skupštine Vojvodine **Bojan Kostreša** sa suradnicima, pomoćnik pokrajinskog tajnika za vjerske zajednice **Slaven Dulić**, predsjednik općine **dr. Jovan Slavković** i predsjednik SO Sombor **Miodrag Sekulić**, predsjednik IO HNV **Lazo Vojnić Hajduk**, predstavnici sve tri katoličke crkve, potpredsjednici HNV **preč. Josip Pekanović** i **Stipan Šimunov**, predsjednik uprave IPK "Erdutski vinogradi" **Goran Dumančić** sa suradnicima, predsjednik i članovi HKUD "Željezničar" iz Osijeka, direktor "Hrvatske riječi" **Zvonimir Perušić** kao i predstavnici drugih medija. Dalje su slijedili pozdravi predstavnicima Hrvatske manjinske samouprave grada Baje, **Josi Ostrogoncu**, Mađarske kasine iz Sombora, HKC "Bunjevačko kolo" iz Subotice, HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta, HKPD "S. S. Kranjčević" iz Bačkog Brega, KUDH "Bodrog" iz Bačkog Monoštora, KPZH "Šokadija" iz Sonte, HKPD "Stjepan Radić" iz Novog Slankamena te HKUD "Tomislav" iz Golubinaca.

Posebni pozdravi su upućeni izvođačima programa: **Borisu Čiri Gašparcu** sa tamburaškim sastavom "Estam" iz Požege, članovima HKUD "Željezničar" iz Osijeka, te članovima Tamburaškog orkestra "Tomislav" iz Golubinaca.

Zahvalnost je upućena i brojnim donatorima i sponzorima među kojima se posebno izdvajaju: Veleposlanstvo

RH u Beogradu, Generalni konzulat RH u Subotici, te tvrtke "Lura - Somboled", "Erdutski vinogradi", "Kandit", "Jamnica" i drugi.

Pedesetak članova pjevačkog, tamburaško - folklornog sastava HKUD "Željezničar" iz Osijeka u svom skoro jednosatnom bogatom i raznovrsnom programu izveli su šokačke pjesme i plesove iz Baranje i Slavonije, dalmatinski splet igara iz Splita i okolice, te one iz Hrvatskoga zagorja i Međimurja. Za svaki od ovih nastupa učesnici su oblačili odgovarajuće narodne nošnje. Improvizirane su baranjske zaruke i svadba, te interpretirane pokladne vesele i šaljive popevke.

Poseban gost večeri bio je svima nama dobro poznat **Boris Čiro Gašparac** koji je nastupio sa svojim tamburaškim sastavom "Estam" iz Požege. Čiro ne samo da je raspoloženje stvarao pjevajući zabavne i narodne pjesme nego je uveseljavao goste prigodnim šalama. Kod njega su se smjenjivale pjesme i pošalice što je publika prihvaćala s velikim oduševljenjem.

U sklopu ovog preljskog zabavnog programa posebnu su ulogu odigrali članovi tamburaškog orkestra "Tomislav" iz Golubinaca u Srijemu. Na koncu, slavlju su se pridružili i mladi "Bereški tamburaši" kao i naši domaći dečki. Tako je veselje trajalo do ranih jutarnjih sati.

Bogata večera uz dobro erdutsko vino, te raznovrsna tombola na svoj su način doprinijeli da svima ovo Veliko bunjevačko - šokačko prelo ostane u veoma lijepom i ugodnom sjećanju.

Mato Danić

Najviši dužnosnici Veleposlanstva RH u Somboru

Novi veleposlanik Veleposlanstva RH u Beogradu **gosp. Tonči Stančić** sa svojim je suradnicima 14. listopada 2004. godine boravio u Somboru. U njegovoj su pratnji bili novi generalni konzul Generalnog konzulata RH u Subotici **gosp. mr. Davor Vidiš** i prvi konzul ovog konzulata **gosp. Miroslav Kovačić**.

Do posjete ovih dužnosnika RH došlo je zahvaljujući inicijativi potpredsjednika DSHV-a i člana Upravnog odbora Društva **g. Josipa - Zvonka Pekanovića**. Sastanak je održan u prostorijama Društva a prisustvovali su članovi Upravnog odbora na čelu s predsjednikom **gosp. Šimom Raičem**, potpredsjednikom HNV-a **Jozom Kolarom** kao i odbornikom SO Sombor **Karlom Logo**.

Cilj posjete bio je uzajamno upoznavanje dužnosnika RH i predstavnika hrvatskog naroda ove sredine, kao i sagledavanje osnovne problematike hrvatskog puka u Somboru i somborskoj općini. Osnovna i najbitnija problematika što je u razgovorima dominirala je: 1. organiziranje nastave na hrvatskom jeziku kao i mogućnosti izučavanja hrvatskoga jezika i hrvatske nacionalne kulture u školama, 2. stvaranje uvjeta za izvođenje emisija na hrvatskom jeziku u sredstvima javnog informiranja i 3.

uvođenje hrvatskog jezika kao jednog od službenih jezika u općini Sombor - u gradu i naseljenim mjestima u kojima Hrvati čine većinu. Ukazano je i na potrebu ponovnog i redovitog uvođenja emisija na hrvatskom jeziku u programima TV novi Sad.

Gosp. Karlo Logo, odbornik SO Sombor, upoznao je visoke hrvatske dužnosnike s problematikom vezanom za gospodarsku suradnju ove regije i Republike Hrvatske, a predsjednik HKUD "Vladimir Nazor" gosp. Šima Raič s problematikom vezanom za planiranu adaptaciju i dogradnju društvenog doma, za što je potrebna financijska potpora RH - matične zemlje ovog naroda.

Nakon razgovora ugledni gosti hrvatske diplomacije i njihovi domaćini posjetili su crkvu Presvetog Trojstva i župni ured gdje ih je primio župnik i dekan somborski preč. Josip Pekanović koji je istovremeno i dopredsjednik HNV.

Dok su zvaničnici vodili službene razgovore, uvažena gospođa **Violeta Stančić**, supruga veleposlanika, s autorom ovih redaka razgledala je grad i upoznavala njegove osnovne znamenitosti. Posjećene su katoličke crkve Presvetog Trojstva i sv. Stjepana kralja, pravoslavna crkva sv. Georgija i Galerija "Milan Konjović".

Matija Danić

Gostovanje KPZH "Šokadija" iz Sonte

Božićni koncert u Karmelićanskoj crkvi

Dajući svoj doprinos proslavi 100. obljetnice postojanja i djelovanja Karmela u Somboru, članovi KPZH "Šokadija" iz Sonte održali su na Badnju večer svečani Božićni koncert.

Lijepo ukrašena crkva brojnim cvijećem, jelkama i odgovarajućim svjetiljkama dočarala je svečanu Božićnu atmosferu. Ispunjena brojnim katoličkim vjernicima ali i sa dosta naše pravoslavne braće, pružala je idealne uvjete predstojećem koncertu.

Dostojanstven ulazak djevojaka, žena i muškaraca, članova pjevačke i tamburaške skupine pobudio je posebnu pozornost prisutnih vjernika. Djevojke i žene obučene u svoje tradicionalne stare šokačke nošnje sa blještavim šljokicama (pulama), zrnjem, kopicama, maramama i drugim odjevnim detaljima, a muškarci u dugim vezenim gaćama i prslucima i maramama oko vrata i sl. na svoj su način pobuđivali znatiželju prisutnih.

Izvedenih desetak starih božićnih pjesama u današnje vrijeme sve se rjeđe čuju ili su već pale u zaborav. Pamte ih samo pripadnici starije generacije. Uz to, melos i brzi ritam a donekle i riječi, kako ih je interpretirala ova hvale vrijedna skupina ima svoje specifičnosti te u nijansama odstupa od somborskog izvođenja. U pitanju je starinski, već pomalo zaboravljeni tekst i ikavica. Ove su pjesme izvođene još prije 150 pa i više godina. Uz uvodnu "Faljen Isus dobri ljudi", navest ćemo samo još neke: "U to vrime

godišta", "Pastiri diž'te se", "O ditešce moje drago", "Ajde braćo da idemo", "Marija Divica sinka porodila"...

Gledajući i slušajući ovaj sastav u ovom izuzetnom ambijentu crkve i u ovo prigodno vrijeme, bez pretjerivanja se može konstatirati da se osjećalo pravo uživanje i zadovoljstvo prisutnih vjernika. To je bio odmor i naslada kako za oči i uši, tako i za dušu.

Između svake dvije izvedene pjesme ovdašnje su djevojke prigodnim recitacijama povezale obuhvaćene sadržaje u jedinstvenu cjelinu. Prisutni su vjernici pratili cjelokupan program te burnim pljeskom nagrađivali izvođače.

Premda ova vokalno - instrumentalna skupina djeluje tek tri godine, ista je imala više uspješnih nastupa kako po mjestima Bačke tako i u Hrvatskoj. U ovoj crkvi ovo je prvo predstavljanje. Predsjednik Društva i zborovođa **Dejan Bukovac**, koreografinja **Terezija Bukovac** te tamburaški predvodnik profesorica glazbe **Katarina Gal** svakako zaslužuju posebno priznanje. Veliku moralnu potporu Zboru uvijek daje i tamošnji župnik vlč. **Željko Augustinov**.

U ime prisutnih vjernika gostima je riječi zahvale uputio **mr. o. Mato Miloš**, OCD. Razmjenom prigodnih darova program je nakon 45 minuta priveden kraju. Zatim je slijedila sveta misa ponoćnica.

Mr. Matija Danić

Veliko prelo u Baji

Ove godine 29. siječnja u Baji sudjelovali smo na Velikom prelu koje tradicionalno organizira Hrvatska manjinska samouprava Baje. Veliko prelo je održano u velikoj dvorani Njemačkog kulturnog centra. Okupilo je oko 400 gostiju i sudionika. Naši članovi Folklorne i Tamburaške sekcije imali su čast da otvore prelo. Imali su veoma uspješan nastup.

U svečanom i bogatom programu sudjelovali su: HKPD "Bodrog" Bački Monoštor, "Silvije Strahimir Kranjčević" i "Bereški tamburaši" iz Bačkog Brega, učeni iz Baje, tamburaški sastav "Orašje" iz Vršende i "Čabar" iz Baje. Gost večeri bio je **Miroslav Škoro**, popularni pjevač iz Hrvatske. Među gostima prela bili su i visoki uzvanici iz RH: predsjednik i dopredsjednik Hrvatskog sabora **Vladimir Šeks** i **Luka Bebić**, dogradonačelnici Osijeka i Zagreba **Zlatko Kramarić** i **Milan Bandić**, ravnatelj HMI **Nikola Jelinčić** kao i visoki dužnosnici koji su i članovi našeg Društva; **Ivan Bandić** generalni konzul RH u Mađarskoj i **Velimir Velnić** predsjednik Turističke zajednice grada Zagreba i dr.

U Baji je postignut dogovor oko izgradnje Hrvatskog kulturnog centra u kojoj bi sudjelovale Mađarska i Hrvatska, grad Baja i Hrvatska manjinska samouprava.

Zoran Čota

HKPD "Matija Gubec" Ruma

Uspostavljajući dobru suradnju i redovitost kontakata, delegacija našeg Društva predvođena predsjednikom **Šimom Raič** je 16. travnja ove godine bila gost na proslavi 86. obljetnice rada HKPD "Matija Gubec" u Rumi. Razgovori su vođeni o međusobnoj suradnji društava u kojima su sudjelovala i hrvatska društva iz Petrovaradina, Novog Slankamena i Golubinaca, o zajedničkim problemima u radu koje možemo prevladavati, međusobnom komunikacijom i suradnjom.

HKPD "Matija Gubec" osnovano je 1919. godine. Jedno je od najstarijih hrvatskih društava na ovim prostorima. U svom dugom trajanju prolazilo je kroz brojna i teška iskušenja, kroz ratove i krize, ali je uspijevalo opstati i uspješno nastaviti tradiciju i njegovanje kulture hrvatskog naroda. Danas u društvu radi i djeluje samo Tamburaška sekcija, a nekada su radile i Dramska i Folklorna sekcija. Centralna proslava obljetnice održana je u prepunoj dvorani kulturnog centra u Rumi. Na koncertu pod nazivom "Sto rumskih tamburaša" sjećanje na preminulog **Mišu Kuna**, predsjednika društva. Impozantnim Tamburaškim orkestrom "kakvog nema nigdje osim u Srijemu i Rumi" dirigirao je **Josip Jurca**, dirigent i kompozitor koji je najzaslužniji za uspješan rad orkestra. Uz tamburaše su nastupili vokalni solisti **Bogdan Dejanović**, **Dušan Stupar**, **Katarina Atanacković**, **Marija Benčić** i poznata pjevačica iz Hrvatske **Vera Svoboda**. Čuveni doajen tamburaške glazbe **Julije Njikoš** predao je srebrno odličje Tamburaškom orkestru HPKD "Matija Gubec" koje su osvojili na festivalu hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku, gdje su nastupali poslije dužeg vremena.

Zoran Čota

Božićni koncert HKPD "Tomislav" Golubinci

HKPD "Tomislav" iz Golubinaca održalo je svoj Božićno-novogodišnji koncert u utorak 28. prosinca 2004. godine u velikoj dvorani slovačkog doma u Staroj Pazovi uz nazočnost brojnih gostiju i oko 500 posjetitelja. Prije početka zvaničnog programa u predvorju doma postavljena je izložba slamarskih radova iz Tavankuta, u organizaciji **Jozefine Skenderović**. Uz domaćine nastupili su gosti HKPD "Matija Gubec" iz Rume, HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora i HKPD "Jelačić" iz Petrovaradina s više uzrastnih skupina, uz pratnju tamburaških orkestara.

Naši izvođači dali su veliki doprinos za nezaboravnu večer i uspješnost koncerta na zadovoljstvo gledatelja prepune dvorane. Ples i tamburaška glazba isprepleteni u nizu sa izvođačima u kitnjastim narodnim nošnjama predstavili su bogatstvo običaja i kulturne tradicije krajeva Srema i Bačke. Osobitost programa upotpunili su pjesmama iz Srema i o Sremu golubinački tamburaši pod vodstvom **Ilije Žarkovića** uz pratnju vokala **Mirjane Cekić**. Po završetku koncerta **Mato Groznica**, predsjednik HKPD "Tomislav" čestitajući Božić i Novu Godinu zahvalio je sudionicima programa i pozvao na druženje u prostorije župnog ureda u Golubincima i župnika vlč. **Joze Duspore**.

Zoran Čota

Zagrebačko kazalište "Gavran" gostovalo u Somboru

U sklopu vojvođanske turneje, pored Novog Sada i Subotice, u Somboru je u velikoj dupke punoj dvorani HKUD "Vladimir Nazor" 10. prosinca gostovalo zagrebačko kazalište "Gavran" sa komičnom monodramom "Hotel Babilon". Predstavu je režirala redateljica **Aida Bukvić** prema tekstu najprevođenijeg i najizvođenijeg hrvatskog književnika, dramaturga i prozaika, **Mire Gavrana**. Suvremena i dinamična predstava pisana je specijalno za

Mladenu Gavran, za jednu glumicu sa jedanaest uloga i sto smjehova. U komediji "Hotel Babilon" pojavljuje se 11 lica koja pričaju neobičnu priču o ljubavi koja se dogodila u ljetnim mjesecima u malom dalmatinskom gradu, između slovačke turistkinje **Zuzane Kollarove** i lokalnog zavodnika, recepcionera **Jakše Hektorovića** zvanog Dalmatiner. Kad profesionalni zavodnik odbaci naivnu djevojku u nastupu ljubomore dogodit će se pokušaj ubojstva. Nakon toga na sudu će se uz oštećenika i okrivljene naći brojni svjedoci, plejada različitih likova žena, i muškaraca, različitih osobina nacionalnih, socijalnih, jezičkih (Međimurka, Talijan, Amerikanka, Bosanka, Njemica...) u koje se glumica pred gledateljima brzo i s lakoćom transformira. Isti događaji se različito subjektivno vide i njihovi iskazi u mozaičnoj strukturi plastičnog i humornog pripovijedanja zaokružuje u neobičnu priču. Svih jedanaest uloga i likova igra Mladena Gavran, za 80 minuta dinamične monodrame, dodirujući krajnje rubove glumačkog umijeća i teatarskog preobražaja. Da je ovo drugo gostovanje teatra "Gavran" u Somboru u našem Domu bilo veoma uspješno najbolje govore smijeh, pljesak i razdraganost gledatelja.

Za 11 uloga u predstavi "Hotel Babilon", Mladeni Gavran su tijekom 2003. godine uručene nagrade i priznanja:

- nagrada "Fabijan Šovagović" za najbolju žensku ulogu na festivalu glumaca u Vinkovcima,
- nagrada "Zlatni smijeh" na "Danima satire" u Zagrebu,
- nagrada publike za najbolju predstavu na festivalu "Zlatni lav" u Umagu,
- nominirana za nagradu hrvatskog glumišta u kategoriji "Najbolja glavna ženska uloga".

Zoran Čota

Promocija leksikona

HKUD "Vladimir Nazor" u Somboru organiziralo je 21. siječnja ove godine književnu večer na kome je predstavljena druga sveska Leksikona podunavskih Hrvata. Bunjevaca i Šokaca.

U solidno popunjenoj dvorani društvenog doma skup je otpočeo recitiranjem prigodnih stihova koje su izvele tri djevojke članice Dramsko - recitatorske sekcije Društva. Veliko samopouzdanje i dobra dikcija ovih djevojaka na svoj je način pobudila znatijelju prisutnog članstva i drugih gostiju, te usmjerila njihovu pozornost na predstojeće sadržaje.

Predsjednik Društva g. **Šima Raič** otvarajući skup toplim je riječima pozdravio sve prisutne a posebice drage goste i nosioce ove značajne aktivnosti, dužnosnike Hrvatskog akademskog društva iz Subotice. Koordinator somborske grupe suradnika na poslovima vezanim za pisanje Leksikona, **Alojzije Firanj** sa svoje je strane izrazio zadovoljstvo što su prilozi naših članova za ovo značajno djelo savjesno i na vrijeme sačinjeni i dostavljeni, te je tako omogućeno izlaženje izuzetno vrijedne edicije.

Uvodno izlaganje imao je **mons. Stjepan Beretić**, župnik katedralne župe sv. Terezije Avilske u Subotici. I jedan je od suradnika ove značajne edicije. Uz iznošenje bitnih sadržaja Leksikona istaknuo je i značaj ovog velikog poduhvata. Navodi da je pri odabiru sadržaja i sačinjavanja teksta korišćena sva raspoloživa dokumentacija kao i određena usmena svjedočenja, te da su prikupljeni sadržaji realno valorizirani. Istakao je činjenicu da za ovako velik i važan poduhvat ova sredina nema oformljen tim profesionalnih stručnjaka nego je poduhvat grupe amatera entuzijasta. Možda je u tome baš i poseban značaj i vrijednost ovog djela. Cilj akcije je sačuvati od zaborava sva bitnija zbivanja i osobe vezane za prošlost ali da prezentira i sadašnje stanje.

Govoreći o lokalnom jeziku našeg naroda i o izrazima specifičnim ovom kraju koji su manje poznati široj javnosti, izlagač ističe da bi to u tekstu Leksikona uvijek trebalo dodatno objasniti. Navodi brojne primjere iz 19. stoljeća; vremena djelovanja biskupa Ivana Antunovića, a potom iznosi i sadašnje izraze. Ističe razvoj pisma i pismenosti u našem narodu, posebno korišćenju ovdašnje ikavice. Navodi kako se pojedine riječi i izrazi i danas u ovom južnoslavenskom prostoru koriste u ikavici, ekavici, ijekavici i jekavici.

Osvrćući se na pojedine natuknice, izlagač navodi i neke propuste, pa i pogreške koje su se u Leksikonu potkrale.

Glavni urednik Leksikona **dr. Slaven Bačić** sa zadovoljstvom ističe da se u odnosu na prvi svezak broj suradnika u drugom povećao.

Što se somborske ekipe tiče i ovdje je osjetno povećanje. Sve to ukazuje da leksikon sve više dobija značaj. Sadržaji vezani za naše područje sve su izrazitiji i raznovrsniji, te je glavni urednik najavio i neke planirane za naredni treći svezak.

Svečana promocija prve sveske obavljena je u Subotici, druga u Zagrebu a treća se predviđa u Somboru.

Nakon ovih izlaganja uslijedila je diskusija u kojoj su sudjelovali **Matija Danić**, **Rozmari Mik**, **Marija Matrić** i **Marija Šeremešić**.

Diskutanti su posebno istakli vrijednost ovog velikog i značajnog poduhvata za naš narod koji stoljećima živi i djeluje na periferiji svoje matice. No, i pored toga, sačuvao je svoja ognjišta, svoj nacionalni identitet i svoj jezik. Upravo nas ta činjenica obvezuje da se ovo značajno i vrijedno djelo nađe u svakoj našoj kući, da se koristi, čuva i prenosi na mlada pokoljenja.

U drugom dijelu večeri prikazan je film **Rajka Ljubiča** "Jeka mog ditiinjstva".

Ova simpatična priča jedne obične salašarske tavan-kutske obitelji iz 1939. godine ispričana našom izvornom hrvatsko - bunjevačkom ikavicom u pravom je smislu bila poslastica ovog večernjeg programa.

Promocija treće sveske leksikona održat će se u Somboru krajem lipnja ove godine.

Matija Danić

HKUD "VLADIMIR NAZOR" SOMBOR Folklorna sekcija

Kao i svake godine, početkom prosinca 2004. godine, u velikoj dvorani HKUD "Vladimir Nazor" Sombor održana je svečanost u povodu 68. obljetnice postojanja našeg Društva. Ova svečanost poznata kao "godišnji koncert" pružila je mogućnost pred prepunom dvoranom posjetitelja, svim sekcijama Društva da se predstavie što je moguće sažetije i u najboljem svjetlu. Pored ostalih sekcija, svoje učešće uzela je i folklorna.

Sa splotom dječjih igara iz Posavine koju je osmislila i realizirala gđica **Kristina Išpanović**, predstavila se najmlađa folklorna skupina na samom početku koncerta. Ovu folklornu skupinu čine djeca uzrasta do 13. godina. Nastup je bio veoma efektan, uvježban i praćen burnim pljeskom posjetilaca. Srednja folklorna skupina pod vodstvom g. **Damira Šeremešića** pojavljivala se tijekom koncerta u više navrata i predstavila se splotom bunjevačkih igara iz Sombora i okolice, bunjevačkim parovnim igrama, splotom igara iz Posavine kao i splotom igara iz Bačke.

Novu 2005. godinu sa svojim prijateljima i suradnicima članovi naših sekcija dočekali su u prostorijama našeg Društva. Polovicom siječnja organizovan je "kokica bal pod maskama" u velikoj dvorani Društva. Šarenilo raznih maski, ukusna večera, dobra muzika i razigrana mladost učinili su svoje. Svi su se lijepo zabavljali do ranih jutarnjih sati i rastali se na obostrano zadovoljstvo.

Početkom veljače održano je naše tradicionalno "Bunjevačko - šokačko prelo" također uz učešće folklorne sekcije. Kako to i dolikuje, starija folklorna skupina otvorila je ovu našu veliku svečanost sletom bunjevačkih igara a zatim su se predstavili naši dragi prijatelji iz HKUD "Željezničar" iz Osijeka. Njihov nastup trajao je oko sat i po vremena, gdje smo na naše veliko zadovoljstvo imali prilike vidjeti ljepotu pjesme, igre i nošnje ovog vrlo kvalitetnog ansambla iz Osijeka. Druženje sa našim dragim gostima završili smo u jutarnjim satima, razmjenjujući adrese i telefone uz obećanje da ćemo se opet uskoro vidjeti. Svi se iskreno radujemo novom susretu sa HKUD-om "Željezničar" iz Osijeka.

Poslije korizmenih dana dočekali smo Uskrs. Velikoj uskršnjoj svetoj misi koja je održana u karmelićanskoj crkvi u Somboru, pored drugih, prisustvovao je i veliki broj članova naše folklorne skupine obučeni u narodne nošnje. Da bi svi oni izgledali lijepo, uredno i što bi kazali "kako Bog zapovida", postarala se garderoberka našeg Društva, gđa **Milosava Šijačić**. Za svaku pohvalu.

Vodeni ponedjeljak kao i svake godine do sada obilježili su naši folklorasi podijeljeni u dvije grupe. Uz pratnju tam-buraša obišli su i polili naše majke, mame i cure od Sombora do Gradine, Nenadića pa sve do Bezdanskog puta.

U travnju 2005. godine naša najmlađa folklorna grupa predstavila se u revijalnom dijelu u Stanišiću na Općinskoj smotri folkloru sa sletom dječjih igara iz Posavine. Za svoj dobar i originalan nastup nagrađeni su burnim pljeskom od strane mnogobrojnih posjetitelja u prepunoj dvorani Doma kulture u Stanišiću.

Treba svakako spomenuti nastup naše dječje folklorne grupe 21. svibnja ove godine na IV. Međunarodnom dječjem festivalu igre i pjesme, koji se održava u Somboru u organizaciji GKUD "Sombor" iz Sombora. O detaljima njihovog nastupa ćemo vas izvijestiti u narednom broju lista.

Ono što svakako moramo spomenuti je da pred Folklornom sekcijom našeg Društva predstoji niz gosto-

vanja, što nas svakako obvezuje na ozbiljan rad. Planiraju se i vrlo realno očekuju gostovanja u Osijeku, Zagrebu, Donjim Andrijevcima, Kaštelima (RH), Subotici.

O ovom svemu bit ćete blagovremeno obaviješteni a do tada poželimo našim folklorasima puno uspjeha u radu. Do sljedećeg javljanja srdačan pozdrav!

Antun Knežević

Dogovor o suradnji dva KUD-a

Predsjednik KUU "Prigorec" iz Sesevetskog Kraljevca, jednog od prigradskih naselja grada Zagreba sa svojim 10.000 stanovnika, gosp. **Siniša Škvorc** i ravnatelj osnovne škole iz istog mjesta **prof. Ivica Vlašić** boravili su u Somboru 24. siječnja ove godine te bili gosti HKUD "Vladimir Nazor". Cilj posjete je upoznavanje i razmjena iskustava u djelovanju dva društva te dogovor o budućoj tiješnjoj suradnji. Prije izvjesnog vremena načelni kontakti su već uspostavljeni.

KUU "Prigorec" nasljednik je nekadašnje "Seljačke sloge" koja je u Sesevetskom Kraljevcu djelovala prije II. svjetskog rata a koja sadašnje ime nosi od 1945. godine. Kao i u većini ovakvih amaterskih društava i u ovom su folklorna i glazbeno-tamburaška sekcija osnovni nosioci djelovanja mladih. Njihovi nastupi, takmičenja i koncerti uvijek imaju veliku vrijednost i značenje. Najpoznatija im je manifestacija "Prigorski dani" koja se redovito organizira tijekom mjeseca lipnja, ove godine će biti 18. Uz sudjelovanje udruga iz susjednih i nešto udaljenijih mjesta, domaćini nastoje proširiti krug sudionika uključujući društva iz dijaspore.

Zalaganjem direktora tamošnje osnovne škole koja ima 970 učenika, našem su Društvu darovana četiri kompjutora. Razmjena iskustava, osobito onih vezanih za odgovor na aspekt i djelovanje dječjih aktivnosti u kulturno-umjetničkim društvima ima izuzetno veliko značenje o čemu trebaju voditi brigu oba društva.

Nakon uzajamnog informiranja i svestrane diskusije dogovoreno je da se uspostavljeni kontakti i dalje proširuju. Članovi KUU "Prigorec" bit će gosti našeg Društva na "Bunjevačko - šokačkom prelu", dok će članovi našeg Društva sudjelovati na "Prigorskim danima" u Sesevetskom Kraljevcu.

Pažljivi gosti svojim su domaćinima darivali CD na kome su snimljene aktivnosti njihovog Društva, dok je predsjednik našeg Društva **gosp. Šima Raič** gostima uručio naša izdanja - tri knjige i kompletne lista "Miroljub".

Matija Danić

HKPD "Silvije Strahimir Kranjčević" u Bačkom Bregu

HKPD "Silvije Strahimir Kranjčević" u Bačkom Bregu izdalo je monografiju svoga Društva. Autori teksta su **Ivan Kovač** i **Marin Katačić**, tisak "Garden Printa" Sombor 2004. a izdavača zastupa **Adam Tubić**, predsjednik. Tekst je lektorirao **Milenko Popić** profesor, tiraž je 500 primjeraka, obim 194 stranice a sadrži 100 fotografija. Knjiga je štampana zahvaljujući pomoći Hrvatske matice iseljenika Zagreb.

Autori monografije su tajnici Društva - nekadašnji i sadašnji. Ivan Kovač je sačinio prvi dio teksta zaključno sa 1969. godinom, a Marin Katačić drugi dio od 1970. godine do današnjih dana. Monografija je pisana na osnovu dostupne dokumentacije, sačuvane u Bačkom Bregu, Somboru, Novom Sadu ili nekom drugom mjestu a navedena je u prilogu.

Očuvanje od zaborava

S mnogo razloga je u pogovoru istaknuto da je monografija povijest Društva, ali istovremeno i mala povijest sela i jedne nacionalne manjine. Djelo je namijenjeno "onima kojih nema" kako bi se njihov rad, trud i doprinos Društvu sačuvao od zaborava.

Bački Breg je malo seosko naselje smješteno na tromeđi Vojvodine (SCG), Mađarske i Hrvatske. Prema posljednjem popisu iz 2002. godine u njemu je živjelo 1388 stanovnika, dok je npr. 1921. ovdje bilo 2604 žitelja. Za ovo relativno kratko vrijeme broj stanovnika je skoro prepolovljen. Izmijenjena je struktura njegovog pučanstva - nacionalna. Pri prvom popisu oko 76%

njegovih stanovnika bili su Hrvati, dok ih danas ima 53,17%. Granice koje ovdje još uvijek razdvajaju a ne spajaju narode i države utjecale su i utječu na ukupan društveni i gospodarski razvoj sela. Bezdanska štamparija je ovdje imala svoj pogon koji sada ne funkcionira a propala je i zemljoradnička zadruga. U selu ne postoji niti jedna radna organizacija koja bi angažirala radno sposobno stanovništvo. Ovi i drugi razlozi uvjetovali su opadanje broja žitelja ovog malog mjesta.

Najstarije kulturno - prosvjetne aktivnosti u selu vezuju se za austro-ugarski period premda je malo dokumenata iz tog razdoblja. Stvaranjem zajedničke južnoslavenske države aktivnosti na ovom planu se intenziviraju. Nacionalna svijest stanovništva se u većoj mjeri pokreće, te se aktivnosti u velikoj mjeri usmjeravaju ka matičnom narodu. Hrvatska seljačka stranka, sa sjedištem u Zagrebu sve više pristalica i u ovom naselju. Preko nje je i podsticana djelatnost na kulturnom i prosvjetnom planu. Hrvatsko - prosvjetno društvo "Seljačka sloga" osnovano u Zagrebu 1925. godine osniva se 1927. godine u Bačkom Bregu. Sa svoje tri sekcije: diletantskom, zbornom i folklornom ono je razvilo značajnu i raznovrsnu aktivnost, a povezanost sa Zagrebom bila je neprekidna. Društvo je imalo brojne nastupe u Bregu i van njega. U mjestu su organizirana brojna predavanja prigodne i raznovrsne tematike, značajna za podizanje nivoa kulture i nacionalne svijesti ovog vrijednog naroda. Aktivnost HPD "Seljačka sloga" ugašeno je okupacijom Jugoslavije 1941. godine.

Hrvatski predznak Društva

Nakon oslobođenja ponovno se rasplamsavaju aktivnosti. Kulturno-prosvjetni amaterizam se sve više i više razvija. Obnavljanjem hrvatske kulturne zajednice koja je okupljala hrvatska kulturna društva i institucije na teritoriji Bačke i Baranje, i u Bačkom Bregu se aktivira rad. Za potrebe Doma kulture pod imenom Hrvatski kulturni dom u selu je 1945. godine adaptirana jedna napuštena zgrada i na nju postavljen natpis. Petog kolovoza 1947. godine održana je osnivačka skupština Hrvatskog kulturnog društva. Po Pravilniku ovog Društva (čl. 3.) uz ostalo stoji: društveni jezik je hrvatski a pismo latinica. Politička klima u zemlji doprinijela je da se nakon dvije godine hrvatski predznak briše. Godine 1952. naziv Društva je dopunjen te je glasio kulturno prosvjetno društvo "Silvije Strahimir Kranjčević". Konačno 21. siječnja 2004. godine Društvu se vraća hrvatski predznak te ono sada glasi hrvatsko kulturno prosvjetno društvo "Silvije Strahimir Kranjčević" Bački Breg.

Od svog osnivanja tj. od 1947. godine aktivnost Društva je bila raznovrsna i u stalnom usponu. Posebno su zapaženi rezultati pozorišne i folklorne sekcije, što ne znači da i druge aktivnosti nisu postizale lijepe rezultate. Opće aktivnosti Društva i njegovih pojedinih segmenata velikim su dijelom zavisile od ukupnog stanja u državi i društvu. Kada su uvjeti bili povoljni i rad Društva je bio bolji i obratno. Ratno stanje devedesetih godina se negativno odrazilo na opću situaciju u selu, što je imalo odraza i na rad

Društva. Sa zadovoljstvom se može konstatirati da su posljednjih godina stvoreni povoljniji uvjeti za ukupnu sigurnost i bolje djelovanje.

Godine 1997. Društvo je obilježilo svoj zlatni jubilej - 50. obljetnicu djelovanja. U godinama nakon rata organizirana su brojna gostovanja i nastupi diljem Hrvatske (npr. "Đakovački vezovi", "Vinkovačke jeseni", "Međunarodna smotra folklor" u Zagrebu, nastupi u Novom Vinodolskom, Bribiru i dr.), više gostovanja u Mađarskoj i Austriji. U selu je redovito organizirano "Šokačko prelo", "Mikini dani" i dr. manifestacije. Kao rezultat svih aktivnosti u 2004. godini uslijedilo je usvajanje sadašnjeg imena Društva.

Dokumentacija o aktivnostima

Spomenuti sadržaji ovog dijela u cijelosti se bazi- raju na dokumentima s točno navedenim datumima, nosiocima aktivnosti, sadržajima i sl. Točno su navedeni nastupi pojedinih sekcija u selu, u pojedinim mjestima Bačke, Vojvodine diljem bivše Jugoslavije, Mađarskoj, Austriji, a od devedesetih godina minulog stoljeća u Hrvatskoj, počev od Baranje i Slavonije do Zagreba i primorskih mjesta. Isto tako zabilježena su sva gostovanja drugih KUD-ova iz zemlje i inozemstva u Bačkom Bregu, kao i profesionalnih kazališta, pjevača i drugih umjetnika. Citirani su i novinski članci koji daju ocjenu o nastupima Brežana.

Značajna je djelatnost Društva ispoljena na održavanju objekata. Nova zgrada Doma građena je u zavisnosti od raspoloživih financijskih sredstava između 1960. i 1965. godine. Izuzetno vrijedan spomenik najpoznatijem bereškom glazbenom virtuozu, čuvenom **Miki Ivoševu Kuzmi**, izgrađen je 1998. godine u naravnoj veličini. U njegovu se čast svake godine redovito održava manifestacija "Mikini dani". Na rodnoj kući književnika Ante Jakšića otkrivena je spomen ploča.

Kako je već istaknuto želja autora je bila da raspoloživu dokumentaciju stavi na uvid članstvu i javnosti. Pri tom se ponegdje išlo u nepotrebne detalje prvenstveno u onim godinama neposredno nakon rata - tijekom 1945. i 1946. godine.

Od 1927. godine do danas hrvatski predznak je u nazivu Društva tri puta istican. Kada je prije godinu dana prihvaćeno ime s hrvatskim predznakom mišljenja smo da je i tekst monografije trebao biti na hrvatskom jeziku.

U prilogu knjige tiskano je sedam preljskih pjesama **Zlatka Gorjanca**, člana Društva.

Zahvaljujući donacijama cijena knjige je veoma popularna, svega 250,00 dinara. Iz tih razloga očekujemo da će se ovaj vrijedan povijesni dokument Društva naći u svakoj kući Berežana. Treba da je imaju radi sebe, svoje djece i potomstva.

Mr. Matija Danić

KNJIŽEVNA VEČER

Preljske pjesme

U sklopu Velikog bunjevačkog - šokačkog prela ali dva dana ranije (3. veljače), održana je književna večer pod nazivom "Preljske pjesme".

Inicijator i organizator ove prigodne i hvale vrijedne aktivnosti **Marija Šeremešić** i ovoga puta je veoma uspješno usmjeravala ukupnu aktivnost i usklađivala nastupe pojedinih sudionika. Dobro nam poznati duet **Emil Antunić** i **Ivica Lehota** zvcima svojih gitara i prigodnim melodijama dali su svečani ton ovoj večeri. Dalju muzičku pratnju preuzeli su članovi naše glazbene sekcije, smjenjujući se sa osnovnim nosiocima ovo večernje aktivnosti - pjesnicima i recitatorima.

Prezentirane književne sadržaje moguće je svrstati u dvije skupine: samostalne sastave naših članica - članova i sastave preuzete od drugih autora. Dobro znamo da se aktivnost jednog broja naših članova i članica ispoljava upravo putem samostalnog poetskog stvaralaštva. Svoju prirodnu nadarenost ovi talenti nastoje pravilno iskoristiti, zabilježiti te je drugima darivati. Na svečanim skupovima svojim nastupima oni obogaćuju sadržaje i daju im svečaniji ton. Njihovi se sastavi obično objavljuju u publikaciji "Lira naiva" kao i u drugim tisku. Ovoga su puta svoje sastave čitali: **Cecilija Miler**, **Hermína Malković**, **Katarina Firanj**, **Emilija Dorotić**, **Marija Feher** iz (Čonoplje), **Marija Šeremešić** i **Antun Kovač**. Članice Recitatorske sekcije - omladinke: **Snežana**, **Jasmina**, **Maja**, **Snežana** i **Bojana** čitale su prigodne sastave drugih autora, tiskane u ranijim kalendarima ili nekim drugim listovima.

Prezentirani pjesnički sastavi većinom su imali preljske sadržaje tj. tretirali su tematiku koja obilježava atmosferu naših zimskih okupljanja na svima nama dobro znanim prelima. U nekim su stihovima opisani salaši, obiteljski život u ovim našim nastambama. Ponegdje se u njima osjeća i onaj iskreni žal za prošlošću. Bilo je tu i prigodnih proznih sastava. Zajedničko svim pročitanim tekstovima je da su pisani izvornom ikavicom ovdašnjeg hrvatskog naroda.

Zahvalno slušateljstvo redovito je sve sudionika programa nagrađivalo toplim pljeskom.

M. Danić

Jedno ditiinjstvo

(nastavak "Pokloni svoj mi foto" uz broja 1-2 (25-26), str. 16)

Nastup na prelu 1938. godine bio je za Mariju otkriće - majdan zlata, bilo je to mjesto gdje se cilu noć moglo igrati, a sviranje iju... kao u svatovima.

Nastadoše muke za njenu mamu, baću, tetu, striku (dvije rođene sestre udate za dva rođena brata. Čim se započne neki divan: dužionica, grožđe bal, čajanka, prelo u Hrvatskom domu, malo nejasni pojmovi ali "Hrvatski dom" tamo se svira i igra do mile volje, uši porastu i otvore se svom širinom... Pa onda nikako stidljivo i krišom upliće se ona u divan i ja ću ići, jelte da ću i ja ići. "Oćeš", biše nikako blido obećanje, da se otarase dičije dosade. Neki put su je rado vodili, ali ako se nešto održavalo po danu. Mista za igranje koliko voliš. Upadne u srid kola, ruke na struk i igranka bez prestanka. Morala se neki put provlačiti između čizama, naravno onog koji malo mirnije igra. Oprez, može se zaglaviti!

Roditelji su počeli podozrivo gledati ponašanje djeteta od 5-6-7 godina, sa kojim se nije moglo izaći na kraj. "Ne možeš uvijek ići, imaš stariju braću i sestre pa side kod kuće, a ti se uspališ ko neslan sir".

Jao muke njene. Nije bilo druge nego malo ponekad i poviše puć - puć guza i plaćući je ubace u krevet gdje u suzama zaspi.

Sića se da su je niki put oblačili u dronjke od haljina, vezivali oko struka tanku štangicu za malu ždribad, međutim, ona je i tako htjela ići, ni na pamet joj nije padoo stid što je unakarađena. Starija braća i sestre kao i roditelji, tete i stričevi su se smijali njenom izgledu ali suze cure preko obraza,

važno je da će ona ići.

Njena narodna nošnja služila je samo za posebne svrhe. Za Bršančevo i za Dužionicu. Išle su nje tri ispid barjaka Hrvatskog doma "Miroljub", ona je bila u teget svilenoj sukknjici na vezene cvitiće, lionska svila, prslučić i pregačica od crvenog somota sa aplikacijom, stavljali su joj neki svileni šal oko vrata i divanili o nekoj kosti koja ne triba da se vidi (valjda ključna kost), a druge dvije drugarice su bile u šlingu što se vidi na priloženoj fotografiji (slici). Ujedno se na slici vidi da je jedna od nas valjda bila neposlušna, možda je bila starija od nas dvije pa nije tila u poredak što je izazvalo mrštenje čela male Marije i druge curice u šlingeraju ili je bilo previše sunčano vrijeme, pa se nije moglo gledati. (Jedna od njih je radi- la kao knjigovođa u gradskom kupatilu, pa pošto smo po struci iste jednom mi je rekla da me pozna i da je ona jedna u šlingeraju. Ne znam joj ime i ne poznajem je sada. Ko zna da li je među nama...).

Lik divojke koja se vidi na slici pored barjaka je Marijina sestra od najstarijeg strica Stipana (Ivana) Matarića - opštinar, Ana Matarić 1920. - 1947., tuberkuloza pluća. Sliku je napravio foto Ivan 16. 06. 1938. godine na Bršančevo.

Iste godine će jedan mladi Somborac Antun Dorotić reći svoju prvu sv. Misu u našoj Karmelićanskoj crkvi, "novoj crkvi" kako su je Somborci zvali, 8. rujna 1938. godine. Redovničko ime je uzeo Otac Vilko, Vilim Dorotić. Jako važan događaj za Marijin budući život, nije ona tada toga bila svisna, ali će ovaj naš Karmelićanin uposliti njen drugi Božji dar - glas.

Bilo je to u razdoblju od 1938. do 1940. godine. Istisnila i izrasla iz narodne nošnje pošla je u prvi razred osnovne škole u ulici koja se sada zove Ul. Vujadina Sekulića "obdanište") u Somboru. Učitelj joj je bio Tucaković (imena se ne sića, imao je istureni donji dio brade. Marija je tribala počiti u škulu 1939. godine, ali su četvero dice njenih roditelja išli u škulu tako da je naj-

stariji brat položio malu maturu u somborskoj gimnaziji i vratio se na salaš da bude seljak jer je volio zemlju i konje.

Divojčica sa salaša 14 km udaljenih od Sombora. Oranice se ljube sa K.O. Stapar, jugoistočna gradina K.O. Sombor. Osim ikavskog govora ništa drukčije nije čula, jer su svi u tom salašarskom zabačenom kraju baš ikavski divanili. No, u prvom razredu osnovne škole (za vreme Kraljevine SHS 1940.-1941). spoznaje istinu da divani pogrišno i da mora svoj divan - govor ispravljati. Išlo joj je teško jer su je dica ismišljavala. Oni su živili u Somboru i već su podesili svoj govor prema okolini, nekad se njima omaklo ali su bili u povoljnijoj situaciji. Opomene učiteljice bile su česte, ne gruba, niju je kažnjavao, ali se njoj često plakalo. Kod kuće nije bilo prituzbi jer se bojala da teta i strika kod kojih je bila kao kod drugih roditelja imaju isto mišljenje, mada su oni kod kuće govorili ikavicom kao i cila Štrosmajerova ulica u kojoj su živili mahom Hrvati - Bunjevci.

Godine 1941. u travnju mesecu bila je to Cvitna nedilja, njena pokojna teta i Marija bile su u "staroj crkvi" Sv. Trojstva na posveti cica mace pod sv. Misom. Najedanput čuje sirene, avione, narod zaglavio crkvena vrata, njena teta Janja je bila punija žena, pa obula sandale sa štiklom, Marija je trčala ispred nje, ona je nije mogla stići. Obazirala se ali joj nije mogla pomoći. Ne zna kako je to bilo, valjda su u nas već bili Mađari, kad su nas mađarski vojnici tili smistiti u pincebe - podrum, ali mi smo se jako uplašili i kao bez daha dojurili kući u Štrosmajerovu 19. kod dida Laze i babe Estere Matarić, jer je naša kuća bila u izgradnji, tek stavljena pod krov.

Njen otac Matarić Ivana Andrija rođen 27. 11. 1900. godine za vreme Kraljevine SHS 1940. godine dobio je poziv za vojsku (mora da je to bilo zadnje godišće vojnih obveznika). Služio je naravno kao seljak konjicu i ne zna di je bio lociran. Zna da mu je mama išla jednom u positu,

valjda nije bilo daleko. Strika Franjo rođen 10. 09. 1898. godine nije bio vojni obveznik ali je jako brinuo za baću - svog brata, Marijinog oca. "Ne daj Bože da mu se nešto dogodi a ostanu petoro nedorasle dece od 8-16 godina", sića se Marija.

Posli tog našeg bižanja iz crkve, valjda sutradan, pojavljuje se Marijina mama da je odvede na salaš. Konja i kola je morala ostaviti kod čika Benje, prva kuća na Staparskom putu, ako se ide iz Stapara prema Somboru sa live strane. Čika Benja je dida po majci našem uvaženom Somborcu mons Stjepanu Beretiću, župniku župe Sv. Terezije Avilske u Subotici. Sva u strahu i grču povelala je Mariju, svoje peto dite do kuće čika Benje, prekrstila se, sazvala Božju pomoć i krenila Staparskim putem priko Semzine ćuprije u Matariće. Mama je bila neobično uplašena. Pročulo se da će ta ćuprija biti srušena, odnosno da je minirana. Popina ćuprija je već srušena a priko nje se najbrže stizalo do Matarića jer je umesto 14 km tribalo ići 10 - 11 km. No, sritno smo stigli do odredišta. Mama i nas petoro smo bili zajedno, strika i teta u varoši, bačo u vojsci.

Onda se nešto divanilo o nikoj kapitulaciji (Mariji je to ličilo da se izlazi i ulazi kroz kapije njihovog velikog okopa oko 4 kj, jedna prema kanalu - Somboru, druga prema Stapararu. Mislila je da će svi morati otvoriti kapije na salašima. Jedino je to otvaralo obavezu da će ona i njen brat Ivan morati stajati kao čuvari stoke da ne izađu. Tako će i njih dvoje učestvovati u toj kapitulaciji). Vojska se raspušta svojim kućama, bačo se vratio i cila kuća na salašu i strika i teta postižu niko olakšanje. Ali to je kratko trajalo.

Njena sestra Roza je bila ozbiljno bolesna i nije mogla ostate na salašu, nego je bačo donio u varoš

kod tete i strike koji su već bili u sobu i kuhinju svoje novo-sagrađene nedovršene kuće di je njenu sestru posicivao naš tadašnji doktor Nikola Rip.

Nesrića se dogodila 11. 11. 1941. godine. Umrla je sestra Roza stara 12 godina. Sakramente posljednje Isповidi, Pričesti i Pomazanja podilio je o. Gerard, naš kandidat za blaženika. Nova kuća sva u crnini od kapije, zidovi prekriveni crnim gradlom iznad odra crno nebo sa zvezdama, čelo nogu dva anđela srebrne boje sa svićama, a u Mariji strah kojeg niko ne primećuje a ona ne zna da li joj je više žao sestre Roze ili mame koja neprestano kuka i plače.

Završila je Marija prvi razred osnovne škole, ne zna ni ona kako, ali je dobila ocene u đačkoj knjižici.

Na dan smrti njene sestre bila je u škuli. To je bio II. razred osnovne škole u centralnoj škuli priko puta Hrvatskog doma "Miroljub" (sada parkiralište). Bila je to moja treća kuća di su bili domari čika Iva i snaš Manda Šimunov. Groznica mog igranja tresla me je i nadalje ali II. svitski rat i kućna tragedija umiriše moju strast. U jednom odiljenju "bunjevačkom" našlo se 60 učenika od I.-IV. razreda.

(Nastavit će se)

M. Matarić

MIROLJUB (izlazi 4 puta godišnje). Izdaje Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo "Vladimir Nazor", 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26. tel. 025/38-173; fax: 025/26-019.

Uredništvo: Josip Pekanović - glavni i odgovorni urednik, Antonija Čota - zamjenik glavnog urednika, Franjo Ivanković - tehnički urednik, Cecilija Miler, Alojzije Firanj, Franjo Krajniger, Zoran Čota, mr. Matija Đanić, Šima Raić, Marija Šeremešić.

Prijelom teksta: mr. Ervin Čeliković.

List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije broj 2583 / 2. 02. 1998.

Tisak: Štamparija "PRINTEX" Subotica, Stipe Grgića 58, tel. 024/554-435.

E-mail: v-nazor@sombor.com

Web strana: tippnet.co.yu/media/miroljub

Naklada: 900

U HKUD "Vladimir Nazor" u Somboru izvedena

KAZALIŠNA PREDSTAVA "BONO SE ŽENI"

U skladu s planiranom aktivnošću, Dramska sekcija HKUD "Vladimir Nazor" u Somboru izvela je 22. svibnja tekuće godine u velikoj dvorani prikaz svoga doma popularnu komediju "Bono se ženi", djelo **Matije Poljakovića**. Pročelnica sekcije i redateljica **Marija Šeremešić**, već iskusna djelatnica na ovom planu, sa više se razloga odlučila baš za ovaj. Procijenila je da bi članovi ove amaterske družine bili u stanju dočarati atmosferu i vrijeme odvijanja obuhvaćene radnje, a prisutno gledateljstvo u znatnoj mjeri saživjeti sa zbivanjima na sceni i izloženim sadržajima.

Prikladno odabrana, laka i simpatična komedija dočarava zaplete pri prosidbi, ženidbi i udadbi našeg ovdašnjeg "paorskog" salašarskog svijeta s početka minulog 20. stoljeća. O sudbini dvoje mladih ovdje odlučuju roditelji i rodbina-prvenstveno tetke-a da se momak i djevojka uopće i ne pitaju. Oni se čak i ne poznaju. Svaka od ovih "provodačijka" ima svoje razloge i interese "za" i "protiv" planiranog braka. Šale, sitna podmetanja, prepirke, svađe, gužve, tuče i dosjetke ovih "zvanica" uveseljavaju publiku i izazivaju prijatan smijeh i burne aplauze.

Ambijent u kome se radnja odvija na svoj je način gledatelje vratio u minula vremena. Djelo je napisano pravom ovdašnjom bunjevačkom ikavicom sa mnogim starinskim izrazima, od kojih se, u današnje vrijeme, mnogi rijetko koriste ili su, u cijelosti, zaboravljeni. Upravo te arhaične riječi i izrazi imaju i posebnu draž te podsjećaju stariji svijet na minula vremena.

Prikladno odabrana tematika, savjesna i sistematska priprema, te krajnje odgovoran odnos svakog člana glumačke ekipe prema preuzetim obavezama, dali su i odgovarajuće rezultate. U velikoj se mjeri svatko i uživao u svoju ulogu, te nastojao što vjernije dočarati povjereni mu lik. U tome se, većinom i uspješno. Znatizeljni gledatelji su pažljivo motrili svaki pokret glumaca i cijenili svaku izgovorenu riječ, te, cijeneći postignuti uspjeh, redovito ih nagrađivali glasnim smijehom i toplim pljeskom, a na koncu i skandiranjem.

Komentirajući sadržaje izvedenog komada najstariji gledatelji ističu: "Kod našeg svita, u to vrijeme, to je, bome, tako i bilo. I naše starije su, uglavnom, tako ženili i udavali". A za one mlade, sa suvremenim shvaćanjima i širim vidicima, to je "davno prošlo vrijeme".

Sombor, 23. svibnja 2005. god.

Matija Đanić

SVE NAS JE MANJE

Sročit ću vam tužnu pismu
sad u ove kasne sate.
Stihovi od suza kisnu
zovu dane da se vrate.

Rosom polja nakvasita
opčinila moje sanje,
šušču zlatni klasi žita,
šapću da nas je sve manje.

Panonija biser pravi,
ko reka je to oranje,
ali nema ko da slavi,
duša plače jel nas je sve manje.

A kanali lipi li su
kad uraniš na pecanje.
Mnogi ode živili su,
sad ih nema i sve nas je manje.

Jato nam se raspršilo
došlo eto tako stanje,
pismu nemir ugušio,
nemo stojim, jel nas je sve manje.

Šta uradit, pitamo se,
tu je kokad stalo znanje.
Vinčajmo se, rađajmo se,
jel nas stvarno ima manje.

Zlatko Gorjanac

OHRABRI I USPRAVI ME

U molitve odjevena
zaputih se u daleka polja
preko dolina i planina
umornoj duši pronaći sjenke spokojsva

Ugledah uspravljenu krasnu siluetu
zlatnim sunčevim zrakama ogmutu
Ti si nada koja nam nebeska svjetla pokazuje
zato ohrabri i uspravi me

Zaustavih se jer si me zadivila
i jer sam Tvoje dijete postala
iščeznuše svi zastori među nama
saopćavam Ti svoje tajne želje i nadanja.

Oči mi otvaraš
pred divotom Beskraja
dok mi duša hodi
nebeskim visinama

Svoje namjere kazuješ
u pjesmi umilnijoj od šaputanja cvijeća
od koje moja radost
postaje poput spokoja ptica.

Zagledana u Tvoju ljepotu
čvrsto sam Ti uhvatila ruku
kao dijete majku
privučena nevidljivom snagom u Tvome biću.

Želim postati nalik na Tebe.
U mojoj će duši tada
prebivati sjajne zvijezde
i svaka će ljubav da rasijava.

Ana Fedver

OPROSTI MI

Ima li mjesta za još jednu dušu
izgubljenu u tami i ponoru ovom,
ima li nade za ponovni život,
za oproštaj i bolje sutra.

Ja sam od onih tisuću ljudi
koji griješi jer umije da voli,
ja sam od onih koji se nada
oproštaju i još uvijek se molim.

Pokaži mi put kojim da hodim
jer gordo ću ići dignute glave,
ne zaboravljajući zašto patim
i zbog čega i koga molim.

Sada sam još jedan od onih
izgubljenih, živeći za bolje sutra,
tražeći milost i oproštaj od dragih
kako moje biće ne bi ostalo da luta.

Katarina Miloš

PČELICA

STRANICA ZA MLADE, MLAĐE I NAJMLAĐE

Za roditelje...

Pozajmljeno od djece... za đake prvake

Odabrati pravu školu, školovati se
na materinjem jeziku,
učiti i stjecati znanja
to je tvoje pravo...

Roditelji, pomozite svojoj djeci
da ostvare svoja prava
i odaberu hrvatski odjel

Iskrice - vatrenice

- Svatko je pametan samo onoliko koliko pameti uspije upotrijebiti a ne onoliko koliko je ima
- Neki roditelji daju djeci novac da se sama odgajaju, tamo gdje im je zgodnije i ljepše
- Volimo djecu i kad su kriva, jer će ih život kažnjavati i kad nisu
- Učiti, znati, raditi i na kraju postati učitelj - to je najljepša biografija svakog radnika
- Mala djeca zavlauče se i ovog jutra roditeljima u postelju. Topla su kao život, mirišu na život, tjeraju da se živi

Roditelji razmislite pri upisu ...

Školovanje na materinjem jeziku ...

Koristimo svoja prava ...

SVRHA

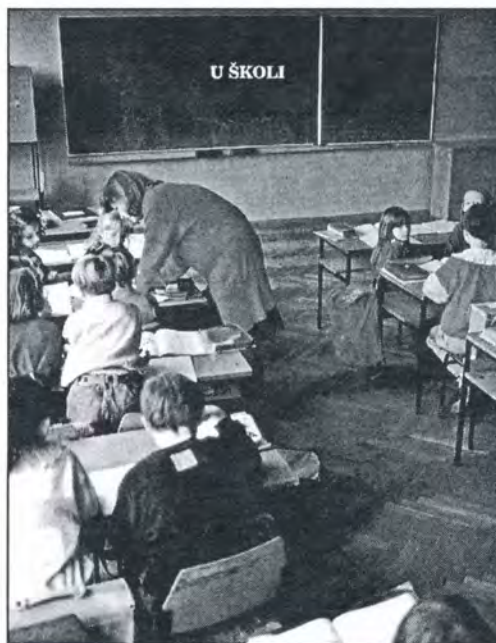
Stjecati svijest o potrebi upoznavanja, učenja i njegovanja hrvatskog jezika.

Razvijati ljubav za hrvatski jezik i književnost.

Razvijati spoznaje o posebnim značajkama hrvatskog jezika kao osnovnog obilježja hrvatske narodne samobitnosti.

HRVATSKO NACIONALNO VJEĆE

DEMOKRATSKI SAVEZ HRVATA U VOJVODINI

U ŠKOLI

Mudri savjeti

Duhovnu snagu ne možemo sakriti. Ona je vidljiva i lako prepoznatljiva u svakom čovjeku.

) • (

Na duhovnom putu moramo biti ustrajni. Samo uz napore i ustrajnost možemo postići velike ciljeve.

) • (

Velika opasnost na duhovnom putu je oholost i egoizam. Tih opasnosti se treba čuvati. One škode ličnosti i njenom napretku.

) • (

Prema klonulom duhu treba postupati kao prema klonulom tijelu. Moramo ga nahraniti i odmoriti.

) • (

Voljeti ljude znak je velikog duha. U suprotnom se vidi njegova skučenost. Borimo se da budemo široki, da volimo i praštamo.

) • (

Imati duhovni mir to je zemaljski raj. Čovjek mora težiti njemu. Ako ga ima treba ga održavati. Događaji u svijetu za koje smo danas mnogo vezani, nekako za nas malo znače za postizanje duhovnog mira.

) • (

Duhovnom miru treba dati važno mjesto. Ne treba trošiti vrijeme na nevažne stvari.

) • (

Ako su duh i tijelo u miru mi smo cjelovita ličnost. Tada smo sigurni i uravnoteženi.

) • (

Biti svoj gospodar je divan osjećaj. Shvatiti duhovnost u sebi je uzvišen osjećaj koji samo čovjek može osjetiti.

) • (

Treba se truditi da naš duh bude smiren. Tako ćemo moći spoljne utiske primati u punoj jasnoći. Potpuno svjesni njihovog značaja.

A. L. F.

Iz povijesti "Vladimira Nazora"

U Somboru je 1944. godine objavljena knjiga **Muhi Janosa** "Zombor története" (Povijest Sombora) u kojoj se spominje hrvatsko prosvjetno društvo "Miroljub" koje djeluje u Somboru. Autor navodi da su društvo 1936. godine osnovali **Antun Matarić, dr. Ladislav Vlašić, Stipan Bogdan, Josip Krajniger, dr. Grgo Vuković, Grgo Pekanović, Franja Matarić, Franja Strilić, Šima Karas, Josip Tumbas, Stipan Periškić i Ivo Kovačev.**

Spominju se sekcije Društva kao što su: pjevačka, diletantska, dobrotvorna, stručna i stonoteniska.

Godine 1942. i 1943. rukovodstvo Društva čine: **Antun Matarić** predsjednik, **Josip Kolić** potpredsjednik, **Ivan Bošnjak** tajnik, **Stipan Pekanović** perovođa, **Franja Matarić** i **Gustav Bogdan** blagajnici, **Mato Kovač** knjigovođa **Stipan Bogdan** domaćin, **Stipan Periškić** zborovođa, **Mijo Konjović** i **Franja Parčetić** pročelnici stručne sekcije.

Odbornici su bili: **Šima Karas, Ivan Bošnjak Martinov, Antun Strilić, Franja Mijić, Josip Budimčević, Josip Krajniger, Franja Cigić - Parčetić, Šima Strilić, Stipan Kalčan, Jožika Parčetić - Sirotan.**

Nadzorni odbor su sačinjavali: **Josip Talijan, Đeno Bogišić, Josip Ivanković, Andrija Bogdan, Stipan Periškić.**

Josip (Zvonko) Pekanović

Mata Matarić

Mata Matarić rođen je u Somboru, u njegovom prigradskom gornjovaroškom naselju - salašima Nenadić, 21. rujna 1947. godine. Tu na imanju svojih predaka sticao je i svoja prva životna iskustva. Mašinski odsjek srednje tehničke škole završio je u rodnom gradu, 1966. godine stekao odgovarajuću diplomu tehničara. Dalju stručnu naobrazbu nastavio je na Višoj školi organizacije rada u Novom Sadu, koju 1979. završava i stiče zvanje inženjera organizacije rada.

Zapošljava se 1968. godine u "Brodoremontu" u Bačkom Monoštoru. Bio je direktor radne organizacije "Panonija" u Somboru od 1976. do 1980. godine. Dvije godine je bio stručni savjetnik u Ministarstvu prometa Vojvodine u Novom Sadu a obnašao je dužnost predsjednika Saveznog odbora za međunarodnu suradnju u prometu pri Saveznoj privrednoj komori. Između 1984. i 1992. godine bio je stječajni upravitelj, a kasnije i direktor RO "Metalac" u Somboru. Od 1992. do 1994. godine bio je privatni poduzetnik u Somboru a od 1995. kada se politička situacija u zemlji i regionu djelomice stabilizirala iz ekonomskih razloga prelazi na privremeni rad u Mađarsku, u grad Mohač gdje se također bavi privatnim poduzetništvom, vodeći uglednu obiteljsku tvrtku.

Član je HKUD "Vladimir Nazor" od ranih šezdesetih godina minulog stoljeća i sudionik svih većih manifestacija i akcija koje su se u tom periodu zbivale u Društvu. Za aktivnosti na ovom planu uzori su mu uvijek bili otac i majka koja je od malih nogu bila u Domu, i raniji uvaženi i zaslužni predsjednici Društva, stariji i mlađi **Antun Matarić**. Od spomenutih predaka i aktivista nastojao je provoditi jednostavnu i iskrenu politiku po kojoj tuđe treba poštivati a vlastito cijeniti i čuvati. U nekoliko saziva bio je član Upravnog odbora, te više raznih odbora i komisija, a za predsjednika Društva izabran je 12. svibnja 1987. godine.

Za vrijeme svog predsjedničkog mandata nastojao je uspostaviti veću suradnju sa lokalnom sredinom kao i sa matičnom zemljom ovog naroda - Hrvatskom. Iz tih razloga su organizirani dolasci pisaca, dramskih umjetnika i drugih kulturnih djelatnika u našu sredinu, a naši su amateri sudjelovali u prigodnim kulturnim manifestacijama u Hrvatskoj. Zapaženi su njihovi nastupi na Đakovačkim vezovima, smotrama folkloru i dr. U širem planu surađivalo se sa mladima iz Tarčina (BIH), te gostovalo u Njemačkoj (Goppingen). Ovim je aktivnostima i suradnjom omogućen jači prodor hrvatskog ali i europskog duha, kulture i ideja u našu sredinu i ovo Društvo. Istovremeno to je značajan i bitan preduvjet za očuvanje i dalju afirmaciju ovdašnjeg hrvatskog bića.

U cilju normalnog djelovanja Društva na zgradi doma su u tom periodu obavljani neophodni adaptacijski radovi: napravljen je sanitarni čvor, pokriven ulaz u dvoranu i prostor za kuhinju, krečenje i bojenje drvenarije, lakiran parket, kupljene su nove stolice za dvoranu, postavljene peći u prostorijama u kojima djeluju sekcije, nabavljeno nekoliko garnitura nošnji za folklornu sekciju i dr.

Na žalost pred kraj četvorogodišnjeg mandata Mate Matarića politička situacija u zemlji bila je veoma nepovoljna

te je došlo i do velike društvene polarizacije. Reflekt takvog stanja ispoljio se i u ovoj lokalnoj sredini, a njegov odraz se osjetio i u našem Društvu. Na opće iznenađenje članstva, Upravni odbor je 23. veljače 1990. godine sa minimalnom većinom izglasao nepovjerenje tada aktualnom predsjedniku.

Činjenica je da je za vrijeme mandata M. Matarića Društvu za ukupnu aktivnost dodijeljena pokrajinska nagrada "Herog Pinki", najviše priznanje koje se dodjeljuje amaterskim Društvima. Uz to bilo je i drugih vrijednih nagrada i priznanja. U povodu šezdesete obljetnice postojanja i djelovanja Društva za višegodišnji odan i požrtvovan rad Mati Matariću je 1996. godine dodijeljeno najviše društveno priznanje plaketa "Vladimir Nazor".

Između 1993. i 1997. godine Mata Matarić je bio predsjednik podružnice DSHV u Somboru a na prvim demokratskim izborima u zemlji i kandidat za narodnog poslanika. Tadašnja nesređena i politički napeta situacija u zemlji kao i u ovoj lokalnoj sredini, brojne prijetnje, podmetanja i maltretiranja nisu mimoišla ni ovog našeg sunarodnjaka. On je ipak ostao vjeran vjekovnom ognjištu svojih predaka i višestoljetnoj postojbini ovog naroda.

Premda mu mjesto rada i boravka privremeno nije u Somboru ipak je član Društva, Upravnog odbora, dopredsjednik je odbora za rekonstrukciju doma, u znatnoj mjeri materijalno pomaže održavanje većih manifestacija Društva kao što su prela, dužijanica, gostovanje sekcija u Mađarskoj (Pečuh, Mohač, Bušo Jaroš), pomaže kao domaćin Likovnoj koloniji "Colorit" i sl. Spomenuta financijska i druga pomoć osobito je bila značajna u vrijeme sankcija kada je ova zemlja bila u izolaciji. Suraduje u našem tromjesečniku "Mirosljub" pišući o izvjesnim povijesnim zbivanjima, o aktualnoj problematici Društva, te o viđenju uloge i mjesta nacionalnih manjina u predstojećim europskim integracijama.

Sa željom da Društvo ostvaruje još bolje rezultate te da se više integrira u ukupne društvene tokove, Mata Matarić preporučuje da se neprekidno i što više radi na okupljanju i uključivanju naših sunarodnjaka u članstvo, posebice mladih, da se u cijelosti više uključujemo u ukupna društvena zbivanja i tokove, kako ne bismo dospjeli na njegove margine, više povezujemo sa svim našim sugrađanima bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost, a posebno da budemo uviđajni prema onim sunarodnjacima koji se deklariraju kao "Bunjevci".

Na svojoj lijep obiteljski salaš u Nenadiću, koji ne samo da se uzorno održava nego na neki način podsjeća i na specifičnu vrstu muzeja ovdašnjeg hrvatsko - bunjevačkog naroda, Mata sa svojom suprugom **Marijom r. Džinić** uvijek rado dolazi i tu provodi rijetke trenutke odmora. Njihovo dvoje djece **Martina** i **Martin**, te četvero unučadi: **Marko**, **Ana**, **Martina** i **Mihovil** neprekidno sanjaju o ovom toplom salašarskom kutku prostrane bačke ravnice, domu svojih predaka. Ovdje ne samo da se okupljaju članovi obitelji Matarić nego je to mjesto okupljanja i brojne rodbine, prijatelja i znanaca. Salaš i salašari ovog podneblja česta su tema u tekstovima Mate Matarića.

Mr. Matija Danić